



## ב"ל (תל-אביב-יפו) 7266-04 - מאיר ממנ' המוסד לבטוח לאומי

ב"ל (תל-אביב-יפו) 7266-04 - מאיר ממנ' המוסד לבטוח לאומימחוזי עבודה תל-אביב-יפו  
ב"ל (תל-אביב-יפו) 7266-04

מאיר ממנ'

ע"י ב"כ - עו"ד בדיחי

נגד

המוסד לבטוח לאומי

ע"י ב"כ - עו"ד לירון דגון

בית דין אזורי לעבודה בתל-אביב-יפו

[29.01.2013]

כב' השופטת הדס יהלום, סגנית נשיאה

פסק דין

1. התביעה הוגשה בשנת 2004.

ביום 23/6/09 ניתן פסק דין הדוחה את התביעה.

בעקבות ערעור שהוגש על פסק הדין, חזר התיק לטיפול.

לאחר חזרתו, התביעה נמחקה על פי החלטה מיום 21/11/10, מחוסר מעש.

ב"כ התובע ביקש לחדש את ההליכים ואלה חודשו בחודש נובמבר 2011.

2. הצדדים הסכימו על מינוי מומחה רפואי, על פי העובדות כדלקמן:

"א. התובע עבד משנת 1999 במשך 5 שנים כאחראי מחלקת ירקות בחברת פרו פלוס העוסקת בשיווק מוצרי מזון למוסדות.

ב. התובע היה מגיע לעבודה בשעה 1:30 בלילה, ומעביר את הסחורה שהושארה על גבי משטחים לתוך המחסן באמצעות מלגזה חשמלית מסוג "קלרק".

ג. התובע העביר 2-3 משטחים לכל סוג ירק.

ד. לאחר מכן בדק התובע הזמנות במחשב, ובהתאם להזמנות ריכז את עגלות המתכת ("לולים") לפי הסחורה המבוקשת ולפי ההזמנה.

ה. הפעולות המפורטות בסעיפים ב'-ד' לעיל ארכו כשעתיים.

ו. כל הזמנה בסדר גודל שהתובע ביצע היתה במשקל כולל של כ- 1/2 טון סחורה ממינים שונים. הזמנה של כל ירק הינה הזמנה המכילה שקים או קרטונים. (לדוגמא: 100 ק"ג תפוזי א - יש שקים של 20 ק"ג או של 50 ק"ג והתובע לקח מהמשטח מס' שקים לפי ההזמנה והיה מניחם בלולים).

ז. העבודה היתה רוטינית: התובע היה הולך למשטח הרלוונטי, לוקח בידיו שק או ארגז, הולך לכיוון ה"לול" ומניח ב"לול" וחוזר חלילה. כך שוב ושוב במהלך שעות העבודה ובכל יום עבודה.



- ח. כאשר השקים נמצאו בחלקו העליון של המשטח התובע לא היה צריך להתכופף על מנת להרימם, אך היה עליו להתכופף על מנת להניחם בלול הריק. וכן להיפך, כאשר הלול היה מתמלא, התובע לא היה צריך להתכופף להניחם אך היה עליו להכופף על מנת להרימם מהמשטח.
- ט. פעולת הרמת הארגזים/שקים, נשיאתם והובלתם התבצעה על ידי התובע באופן ידני בשל אופן ביצוע העבודה. י. הואיל והיה מדובר במשטחים שונים היה על התובע בכל פעם לפנות למשטח אחר, להתכופף, להרים ולשאת את הארגז/שק ממנו וללכת ללול. שם היה עליו להתכופף להניח ולסדר ידנית את הסחורה.
- יא. למשל אם יש 100-150 ק"ג של תפוז"א להזמנה היה על התובע לסחוב מספר שקי תפוז"א בהתאם ואח"כ היה עובר לירק אחר עד לסיום ההזמנה.
- יב. סידור הזמנה גדולה ארכה כשעה וחצי בהם התובע היה חוזר שוב ושוב על פעולות הרמת שק/ארגז, הליכה ללול ומיקום השק/ארגז בלול.
- יג. כאשר נגמרה הזמנה - התובע הי עובר להזמנה חדשה ומניח את הירקות בלול חדש.
- יד. בין הזמנה להזמנה התובע היה נח מספר דקות, וממשיך להזמנה הבאה.
- טו. כך עבד התובע במהלך יום עבודה של 8-10 שעות, אשר למעט כשעתיים לפני וכשעה אחרי של עבודת הכנה, יתר שעות עבודתו היו מוקדשות לעבודת סבלות.
- טז. התובע היה מסיים את עבודתו בסביבות השעה 10:00 - 11:00 בבוקר כאשר כל ההזמנות היו מוכנות בלולים להעמסה על המשאיות לשיווק למוסדות השונים.
- יז. השקים שהרים התובע היו במשקלים משתנים: 6-7 ק"ג, 20 ק"ג 50 ק"ג.
3. בית הדין מינה כמומחה יועץ רפואי את ד"ר לב אל אסא.  
להלן השאלות שהופנו למומחה:  
א. מהי מחלתו של התובע בגב?  
ב. האם יש קשר סיבתי בין מחלת התובע לבין עבודתו כפי שתוארה בהחלטה דלעיל?  
ג. אם התשובה לשאלה הקודמת היא חיובית - האם מחלתו של התובע היא תוצאה של תהליך תחלואתי, או שהיא תוצאה של ארועים זעירים (מיקרוטראומות) - פגיעות זעירות וחוזרות לגבו של התובע שניתן לאתרן בזמן או במקום?  
ד. אם קבעת כי היו פגיעות זעירות - האם יש לראות במחלת התובע תוצאה של אותן פגיעות קטנות וחזקות, שבמצטבר גרמו להופעת המחלה ממנה סובל התובע?  
במילים אחרות, ההיתה כל פגיעה כנ"ל בעלת אופי בלתי הפיך (irreversible) כך שבהצטרף אליה פגיעות דומות וחוזרות, נוצר המצב הקיים?  
ה. אם התשובה לשאלה הקודמת חיובית - האם תנאי העבודה של התובע כפי שתוארו בהחלטה, השפיעו על התפתחות המחלה הרבה פחות מאשר נתוניו האישיים (גורמי סיכון) של התובע, אם היו כאלה?"
4. להלן חוות דעת המומחה מיום 20/12/11:



- "א. מחלתו - בגב - של התובע הנה מחלה ניוונית של הדיסקות הבין חוליותיות בחלק המותני של עמוד השדרה. הביטוי הקליני למחלה היה כאב גב תחתון שהחמיר בעקבות תאונת עבודה בשנת 2003. הביטוי הדימוי למחלה היה שינוי צורה ומבנה של הדיסקות שבין החוליה המתנית השלישית עד לחוליה העצה הראשונה.
- ב. מחלתו של התובע מתאימה למה שמגדר כמחלה הקשורה לעבודה (WORK RELATED DISEASE), והכוונה למחלה שיש לה מספר גורמי סיכון כולל גורם סיכון הקשור לתנאי העבודה ותרומתו לגרימת המחלה היא משמעותית. במובן זה יש קשר סיבתי בין מחלתו של התובע ובין עבודתו כפי שתוארה בהחלטת בית המשפט.
- ג. כאמור, מחלתו של התובע התרחשה כתוצאה מכמה גורמים או כמה השפעות, ולכן אי אפשר לציין מכניזם בודד כגורם העיקרי. חלק מהתהליך הינו תהליך תחלואי, חלק אחר אותו ניתן ליחס לתנאי העבודה, ניתן לתארו כתוצאה של מיקרורטאומה שהצטברו לגרימת נזק. יצוין כי ההצטברות היא לשני התהליכים האחד, התהליך התחלואי והשני לנזק הנגרם מהמיקרורטאומות שניתן ליחס להן זמן ומקום.
- ד. כאמור למעלה מחלתו של התובע היא תוצאה של מספר גורמים שאחד מהם הנו הצטברות נזק בלתי הפיך בשל פגיעות זעירות בעת העבודה.
- ה. תנאי העבודה של התובע כפי שתוארו בהחלטת בית המשפט השפיעו לא פחות מגורמי סיכון אחרים על התפתחות המחלה".
5. ביום 7/3/12 הועברו למומחה שאלות הבהרה כדלקמן:
- "1. האם קיימים בתיק הרפואי רישומים המצביעים על פגיעה בגבו של התובע עובר לשנת 1999? אנא נמק תשובתך.
2. האם נכון שבכרטיס הרפואי נרשם עוד בשנת 1997 (כשנתיים טרם החל לעבוד בעבודתו בגינה הוגשה התביעה) סבל התובע מכאבי גב, ואף עבר בדיקת CT שהצביעה על התפתחות שינויים ניווניים?
3. מה מצב גבו של התובע היום יחסית לתיאור בדיקת CT משנת 1997? האם מדובר בהחמרה של ממש כזו החורגת מהחמרה הנובעת מהתבגרות התובע ב- 15 שנים? אנא הסבר תשובתך.
4. אנא הסבר ונמק קביעתך בתשובה א' לחוות דעתך לענין תאונה משנת 2003?
5. לאור קיומם של שינויים ניווניים משמעותיים עובר לשנת 1999, נא הסבר לענין הפגיעות הזעירות והבלתי הפיכות שנגרמו לתובע בגבו מעבודתו, כפי שתוארה בהחלטת בית הדין? אנא הסבר תשובתך".
6. להלן תשובות המומחה מיום 27/3/12:



1. הרישום המוקדם ביותר של כאב גב תחתון בתיק הרפואי נירשם על ידי ד"ר ע. להב ביום 26.11.1996. רישום מאוחר עובר ל-1999 יותר נרשם ב. 13.4.1998.
2. אין בתיק הרפואי שלפני רישומים משנת 1997. על פי רישומים משנת 2003 ואילך נעשתה בדיקת ט"מ (CT) ב 1997 ובה נמצאו בלטי דיסק בגבהים L3 - S1.
3. אין בתיק הרפואי שלפני תאור בדיקת ט"מ מ 1997. מה שיש היא הערת רופא עם ציון הממצא הנ"ל ללא התייחסות לפרמטרים אחרים של מחלה ניוונית של דיסקות בין חוליות. גם תיאור הבדיקה מ 2003 לוקה בחסר רב ולכן אין בידי להשוות את שתי הבדיקות. הפענוח של בדיקות ט"מ נעשה תמיד בפרוט רב תוך ציון פרמטרים כמו שינוי צורה של הדיסקות, שינויים במפרקים הבין חוליתיים האחוריים (מפרקים פצטריים) שינוי קוטר התעלה הספינלית, שינויים בקוטר הנקבים העצביים, שינויים במבנה הגרמי של החוליות ויחסים בין גופי החוליות. כל אלה הנם פרמטרים מהם אפשר ללמוד על שינויים ניווניים של הדיסקות. כל אלה אינם בנמצא בתיק הרפואי ולכן איני יכול אף לנסות לעשות השוואה בין ממצאי 1997 לאלו של 2003.
4. קביעתי, בתשובה א' בחוות דעתי, בעניין התאונה משנת 2003 מבוססת על הנאמר ונרשם בתיקו הרפואי של התובע ועל העובדה שהחל משנת 2003 חלה עליה ברורה במספר הפניות של התובע לקבלת עזרה בשל מחושי הגב שלו. מסקנתי הייתה שגם לפני התאונה סבל התובע מכאב גב תחתון אך מאז התאונה חלה החמרה משמעותית במצבו.
5. איננו יודעים כי עובר ל 1997 היו קיימים שינויים ניווניים משמעותיים. הממצא, המצוטט באופן עקיף, של בלטי דיסק אמנם יכולים לרמז על כך אבל יש לזכור שבקבוצת הגיל של התובע בזמן הנדון, בכ 50% מן האוכלוסיה מוצאים ממצאים דומים אצל נבדקים שאינם סובלים ממחששים של מחלה ניוונית של הדיסקות. אשר למשפט "פגיונות זעירות ובלתי הפיכות", שנכתב בשאלה מס' 5, לא תמצאי אותו, בצורה זו, בחוות דעתי. מה שרציתי לומר הוא שבהתאם למה שלמדתי מסעיף 4 בהחלטת בית הדין מיום 29.11.11, על תת סעיפיו, היוו תנאי עבודתו של התובע גורם סיכון ללקות במחלה ניוונית של הדיסקות. גורם אחד מיני כמה. חשוב כאן לציין כי מנגנון הווצרות המחלה, אותו ניתן לתאר כהשפעה המצטברת של חבלות זעירות הוא אותו, בין שהחבלות הזעירות נגרמו במקום העבודה או במסגרת אחרת. המיוחד בתנאי העבודה כפי שתוארו בהחלטת בית המשפט הנו שההזדמנות להפגע מן החבלות הזעירות היא הרבה יותר גדולה.
- מן הראוי, אולי, הוא לציין מהם הגורמים האחרים שתרמו למצבו של התובע דהיום, הראשון והחשוב שבהם הנו הגורם הגנטי. גורם נוסף הנו התאונה בשנת 2003.
7. ביום 27/6/12 נשלחו למומחה שאלות הבהרה נוספות:



1. האם לאור המסמכים הרפואיים המצורפים לתיק הרפואי, ובשים לב לרשומה רפואית מיום 22/6/03 שם סיכם אורטופד ד"ר ריבק את מצבו של התובע בשנת 1997, הנך סבור כי היו לתובע שינויים ניווניים משמעותיים עוד קודם לשנת 1999 אז התחיל בעבודתו? אגא נמק.
2. בחוות דעתך התייחסת לתאונה שאירעה בשנת 2003. האם נכון שתאונה והשלכותיה, הן גורם המכריע בהתפתחות מחלתו של התובע הרבה יותר מתנאי עבודתו החל משנת 1999? אגא נמק תשובתך".
8. להלן תשובת המומחה מיום 8/7/12:  
1. עפ"י הרשומה הרפואית סבל מר ממן מהתקפי כאב גב תחתון החל משנת 1996. ברישום ביקור על ידי ד"ר מכאל ריבקין מיום 22.6.2003 מצאתי ציטוט של ממצאי בדיקת טומוגרפיה מחשבית משנת 1997, לפיו נמצאו בלטי דיסקות בגבהים: s1- 5L; 4-5L; 3-4L.
- ממצא זה הינו עדות מובהקת לשינויים ניווניים של הדיסקות הבין חוליות, מכאן ששנתיים עובר להתחלת עבודתו ב 1999 היו בעמוד השדרה המותני של התובע שינויים ניווניים מובהקים.
2. אין דרך לשקלל את התרומה היחסית של גורמי סיכון שונים להתפתחות המחלה מה גם שכפי שצינתי, בחוות דעתי, הגורם החשוב ביותר בהתפתחות המחלה (מחלה ניוונית של הדיסקות), הנו הגורם הגנטי. דרך אחת ללמוד על התפתחות המחלה הנה דרך המשקפיים הקליניים כלומר בחינת ההפרעה התפקודית וההשפעה על איכות החיים של המחלה.
- מנקודת מבט זאת מתבלטת התאונה בשנת 2003 כגורם בעל השפעה מכרעת על התפתחות המחלה".
9. ביום 9/9/12 הופנה שאלות הבהרה נוספות:  
"א. נוכח האמור בסעיף 1 לחוות דעתך המשלימה מיום 8/7/12, האם נכון שהתובע חלה עוד קודם לתחילת עבודתו וללא כל קשר אליה?
- ב. נוכח האמור בסעיף 2 לחוות דעתך המשלימה מיום 8/7/12, האם נכון כי הגורם המכריע להתפתחות מחלתו של התובע הינו תאונה עבר בשנת 2003 ולא תנאי עבודתי כמפורט בהחלטת בית הדין מיום 29/11/11?
- אם תשובתך שלילית - האם נכון כי השפעת תנאי עבודתו של התובע על התפתחות מחלתו, פחותה בהרבה מהשפעת גורמים אחרים, בניהם הגורם הגנטי וכן תאונה שאירעה בשנת 2003".
10. להלן תשובות המומחה מיום 24/9/12:  
"א. נכון יהיה לטעון כי התובע חלה קודם לתחילת עבודתו. עם זאת תנאי העבודה של התובע הוו גורם סיכון נוסף ללקות במחלה או במילים אחרות נדבך נוסף לבניין התמונה הקלינית כפי שהתפתחה בהמשך.



- ב. כוונתי בסעיף 2 לתשובתי לשאלות ההבהרה מ 8.7.2012 היא שהגורם המכריע בהתפתחות השינויים הניזונים בעמוד השדרה של התובע הנו הגורם הגנטי. לגורם זה הצטרפו גורמים נוספים כגון תנאי העבודה וכן התאונה ב 2003. כאמור בתשובתי הנ"ל איני יודע לשקלל התרומה היחסית של כל אחד מן הגורמים הנוספים במיוחד לאור העובדה שהשפעתם לא היתה בו זמנית".
11. הצדדים הגישו סיכומים בכתב.
12. לאחר עיון בחומר שביק ובטענות הצדדים, להלן פסק הדין.
13. המומחה קבע בחוות הדעת המקורית, כי לתנאי העבודה של התובע כפי שתוארו בהחלטה, היתה השפעה על מחלתו בגב.
- עוד קבע שתנאי העבודה כפי שתוארו בהחלטה, השפיעו לא פחות מגורמי סיכון אחרים על התפתחות המחלה.
14. די בדברים אלה כדי לקבל את התביעה.
15. לאחר מכן הבהיר המומחה מהם גורמי הסיכון הנוספים הרלבנטיים.
- האחד - גורמי סיכון כגון קבוצת גיל וגורם גנטי.
- השני - תאונה בה נפגע התובע בשנת 2003.
- ראו לענין זה את תשובות המומחה מיום 27/3/12.
16. כאשר המומחה התבקש להביע עמדתו בשאלה האם התאונה משנת 2003 היא זו שהוותה גורם מכריע למחלתו של התובע, השיב המומחה:
- "אין דרך לשקלל את התרומה היחסית של גורמי סיכון שונים להתפתחות המחלה" (תשובות מיום 8/7/12).
17. אמנם נכון שבתשובות מיום 8/7/12 הבהיר המומחה כי הגורמים המשמעותיים למחלה הם הגורם הגנטי והתאונה משנת 2003.
- ואולם זאת אמר לאחר שהבהיר הן בחוות הדעת הראשונה והן לאחר מכן, שלתנאי העבודה כפי שתוארו בהחלטה (מקרוטראומה), היתה השפעה על קרות המחלה, לא פחות מאשר נתונים אישיים, וכי אינו יכול לקבוע באיזה שיעור.
18. על פי חוות דעתו של המומחה, לתנאי העבודה כפי שתוארו בהחלטה, יש השפעה ממשית על קרות המחלה, זאת בנוסף על סיבות נוספות.
- בנסיבות שכאלה, יש לקבל את התביעה.
19. בסיכומי הנתבע הועלתה טענה לפיה לא הונחה תשתית עובדתית בעילה של מקרוטראומה (סעיף 14). טענה זו סותרת הסכמה ברורה של הצדדים, בבית הדין הארצי כעולה מפסק הדין מיום 16/9/10, בתיק עב 476/09.
20. לאור האמור, נוכח חוות דעת המומחה ד"ר לב-אל, התביעה מתקבלת.
- בגין ההליכים בתיק ישלם הנתבע לתובע הוצאות שכ"ט עו"ד בסך 4,000 ₪.
- ניתן היום, י"ח שבט תשע"ג, (29 ינואר 2013), בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.